

Posudek na disertační práci PhDr. Heleny Kalábové
„Nemoc jako příležitost k péči a pozornosti“

PhDr. Helena Kalábová předložila text disertační práce na aktuální, potřebné, téma v rozsahu 128 stran. Studie představuje nesporně zajímavý a mnohostranně inspirativní pokus o filosofické zakotvení, a tedy i svého druhu vyčerpávající, zdůvodnění soudobých trendů v psychoterapii, nejnovějších postupů psychosomatické medicíny. Autorka navazuje na dávné tradice úzkého sepětí filosofie a lékařství. Předkládá koncept antropologické psychoterapie. Odkrývá v něm reálné možnosti, jak pomoci účinně nemocným lidem, pacientům, jejichž choroba se rozvíjí na pozadí „obce“ - tedy filozoficky artikulované krize euroatlantické civilizace na prahu nového tisíciletí.

H. Kalábová si zaslouží obdiv za mimořádnou odbornou erudici. Bravurně rozkrývá své interdisciplinární téma v kontextu rozsáhlých myšlenkových celků. Dovede vytvářet jemné a plynulé přechody, spojnice mezi paradigmaty škol a oborů. Vyjadřuje se kultivovaným a srozumitelným odborným jazykem. Jak na svých úvahách, tak i na výsledcích své práce psychoterapeutky přesvědčivě demonstruje význam a produktivnost opravdového filosofického vzdělání, uplatňovaného v psychologii a v medicíně.

Vlastní struktura disertace může být z hlediska případného recipienta vnímána jako dosti komplikovaná. Četba – studium jednotlivých kapitol si vyžaduje nejen nezbytný čas, ale i vysokou míru koncentrace a naladění čtenáře. Důvody členění textu do příslušných oddílů vystanou přesvědčivěji až po hlubším ponoru do zkoumané látky. Na druhé straně je třeba ocenit, že setkání s autorčiným výkladem působí i na filosoficky a psychologicky poučené publikum jako pravé dobrodružství, jako dráždivá „provokace“, která čtenáře nutí k nemilosrdnému zamyšlení nad sebou samým, nad smyslem života, nad vlastní konečností a limitovaností.

Autorčin text lze tedy pojímat nejen jako výsledek interdisciplinárního výzkumu, jako jedinečnou příležitost proniknout do myšlenkového světa § erudovaného odborníka, nýbrž i výzvu k intimnímu dialogu s originálním člověkem. Disertace nás doslovně vychovává k tomu, abychom se nebáli bořit vžitá stereotypy, abychom si příliš snadno neulehčovali odpovědi na zásadní otázky vlastní existence.

Autorka dává jasně najevo svoje okouzlení fenomenologickou filosofií a metodou. Umí si však poradit i s dalšími masivními inspiracemi filosofie 20. století, zejména s různými obsahy Heideggerova odkazu, s hermeneutikou. V textu vzdává svým způsobem především hold domácí tradici filosofie přítomnosti. Osciluje mezi Janem Patočkou, Jaroslavou Peškovou, Annou Hogenovou, Naděždou Pelcovou a Radimem Paloušem. Disertace je svým způsobem uceleným úvodem do soudobé české filosofické antropologie a filosofie výchovy, dokládá způsob filosofování rozvíjený řadu let na PFUK v Praze.

Práce je opatřena velmi reprezentativním seznamem literatury, nabízí se však otázka, proč autorka nečerpala více z filosoficky i jinak méně „ověřených“, zcela vyhraněných, autorů, tj., že nepodnikla odvážnější filosofické cesty třeba i ke kontroverznějším myslitelům, s nimiž se tak snadno nesetkáme v českém překladu. Po formální stránce v textu nalezneme několik – v podstatě však minimum - nepřesností. Jde o chybějící údaj o stránce v odkazu (např. str. 3, 19). Škoda, že autorka v dobře míněné snaze zůstat na půdě filosofie a filosofického výkladu fundamentálních a jistě velmi obtížných pojmů (heideggerovský jazyk atd.) nevytěžila pro artikulaci tématu inspiraci z více konkrétních kasuistik a příběhů. Pokud by se tak bylo bývalo stalo, možná by to příznivěji ovlivnilo zřetelnější rozvržení struktury celého textu i celkové vyústění práce.

Průběh obhajoby předložené práce by jistě obohatilo, kdyby se PhDr. Helena Kalábová zamyslela následně nad níže uvedenými otázkami:

1. Lze vidět souvislost mezi aktuálně prožívanou ekonomickou krizí globalizované společnosti a nárůstem psychosomatických onemocnění? Které základní rysy lidské existence – existenciály – o nichž dr. Kalábová v textu hovoří, jsou nejvýrazněji deformovány globalizovanou masovou kulturou, životním stylem, včetně vnímání času a preference hodnot, našeho civilizačního okruhu?
2. Může se autorka pokusit transparentněji vymezit specifický přínos antropologické psychoterapie s ohledem na prognostiku vývoje společnosti příštích desetiletí?
3. Jaké nejvýraznější limity – chyby spatřuje autorka v profesní přípravě budoucích lékařů, případně samotných terapeutů?
4. Z jakých důvodů se autorka nevyjadřovala k možným inspiracím dílem autorů, které obvykle zařazujeme do oblasti tzv. postmodernismu. Nenacházela tam podněty pro artikulaci svého tématu? Do jaké míry považuje zejména z hlediska svého budoucího odborného růstu za nutné zabývat se právě s ohledem na rozvíjení antropologické psychoterapie i mimoevropskou myšlenkovou – kulturní tradicí (Čína, Indie, Japonsko)?

Závěr: Disertační práci PhDr. Heleny Kalábové považuji jako oponentka za velmi zdařilou. Autorka splnila všechny náležitosti, práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 27. července 2009

PhDr. Jaroslava Schlegelová, CSc.